

IZVORI, STRUKTURA I ZNAČAJ OSMOJEZIČNOGA ENCIKLOPEDIJSKOG RJEČNIKA LEKSIKOGRAFSKOG ZAVODA *MIROSLAV KRLEŽA*

TOMISLAV LADAN

(Leksikografski zavod *Miroslav Krleža*, Zagreb)

SAŽETAK. Višejezični rječnici ili popisi riječi bili su poznati u antici, ali u modernom smislu stari su dva do tri stoljeća. Glavni urednik *Osmojezičnoga enciklopedijskog rječnika* Leksikografskog zavoda *Miroslav Krleža* obrazlaže izvore, strukturu i značaj ovoga jedinstvenoga leksikografskog djela.

Prosječnika ili barem nevježu u leksikografiji vjerojatno će iznenaditi podatak da su i prvi poznati rječnici, ili popisi riječi, bili zapravo višejezične naravi. Ljudima je naime prije trebalo tumačenje tuđica negoli opis vlastitih riječi. Međutim, unatoč tomu što je prototip višejezičnog rječnika postojao i u antici, višejezičnici u modernijem smislu stari su svega dva-tri stoljeća.

OER Leksikografskog zavoda *Miroslav Krleža* oslanja se na tradiciju sličnih rječnika iz prve polovice XX. st., ali uz jedan dodatak, koji je i bivstvena razlika kako u izvedbi tako i u naravi projekta. To jest: *OER* je zasnovan kao enciklopedijski višejezičnik. Naravno, i kod takvoga rječnika ključ je u polaznom stupcu. Već je od početka bilo jasno da će morati obuhvaćati više od 60 000 natuknica. Kako su veći hrvatski rječnici (napr. hrvatsko-njemački, ili hrvatsko-ruski te hrvatsko-francuski) namijenjeni školskoj i široj uporabi prosječno sadržavali oko tridesetak tisuća riječi, navedeno povećanje značilo je udvostručenje u korist natuknica enciklopedijskog značaja, a budući da je upravo u drugoj polovici XX. st. došlo do prave pojmovne eksplozije znanstvenih nazivaka, polazni stupac počeo se ubrzano približavati i broju hrvatskih riječi i strukovnih nazivaka do 90 000 ili čak 100 000 riječi i nosivih riječi.

Što se tiče izvora, tako zasnovan Rječnik nije mogao zaobići ni jedan od značajnih dvojezičnih rječnika u višestoljetnoj hrvatskoj leksikografiji, a pogotovu ne veliki Akademijin rječnik, ili višesveščani Rječnik hrvatskog jezika Julija Benešića, upravo kao ni rječnike V. Anića iz proteklog desetljeća. Pa ipak glavne izvore za polazni, lijevi stupac – osobito što se tiče pojmova enciklopedijske naravi – pružila je golema zaliha obavijesti koja se nalazi u stotinjak leksikografskih i enciklopedičkih djela što su objavljena upravo u Leksikografskom zavodu *Miroslav Krleža* u posljednjih pedesetak godina. Uz to su se ispisivači jedinica i obrađivači natuknica služili i bogatim jezikoslovnim arhivom našeg Zavoda.

Na izradbi što polaznog, hrvatskog stupca, što pak na višejezičnim prijevodima do sada (to jest do III sv.) surađivalo je više od sedamdesetak različitih stručnjaka: slavista, romanista, germanista i klasičnih filologa. Čak i te navedene sažete obavijesti bjelodano pokazuju da je OER djelo utemeljeno na zavodskoj zalih i jezikoslovnih i šire enciklopedijskih podataka, da je po svojoj naravi i izradbi tipično kolektivno djelo. Pa ipak, OER je i specifično i jedinstveno djelo. Uzme li se kako i izvršni Robertov rječnik bogatog francuskog jezika donosi 60 000 natuknica s francuskim tumačenjima, dok naš OER gotovo za polovicu premašuje taj broj, onda je obilje zahvaćenih pojmova doista neosporno. Dodate li tomu prijevode na ruski, engleski, njemački, francuski, talijanski, španjolski i latinski, uvidate koliko je posrijedi rijedak pothvat i u današnjoj svjetskoj leksikografiji.

I još jedna nezaobilazna značajka OER-a. Višejezični rječnici (npr. na engleskom i njemačkom govornom području) redovito donose do 20 000 polaznih natuknica, obično s oskudnim brojem frazema i idioma. A u OER-u je sustavno obrađeno obilje specifičnih književnih izraza, kolokvijalizama, pa i žargona, uz golemu količinu tehničkih nazivaka iz svih znanstvenih i praktičnih područja modernog života. Raznovrsnost izvora, sustavna i razvidna struktura, uz širok zahvat i u izvanstandardna jezična područja dovoljno oprimjeruju ne samo podrijetlo jezične građe nego i narav i značaj ovog pothvata, koji bi trebao biti od koristi i studentima i znatiželjnicima upravo koliko i jezikoslovnim istraživačima, a na području svih uključenih osam jezika, od hrvatskog do latinskoga.

SOURCES, STRUCTURE AND SIGNIFICANCE OF THE EIGHT-LANGUAGE ENCYCLOPEDIA DICTIONARY OF THE LEXICOGRAPHIC INSTITUTE

Miroslav Krleža

SUMMARY. Multilingual dictionaries or word lists were known in the ancient times, but in the modern sense they date just two or three centuries back. The editor-in-chief of the »Miroslav Krleža« Lexicographic Institute's *Eight-Language Encyclopedic Dictionary* expounds on the sources, structure and significance of this unique lexicographic work.